

EUROOPA KOHTU OTSUS

22. november 1978*

[...]

1. 27. septembri 1968. aasta kohtupädevuse ja otsuste täitmise konventsioon – Tõlgendamine – Üldeeskirjad

2. 27. septembri 1968. aasta kohtupädevuse ja otsuste täitmise konventsioon – Erivolitused – Artikli 5 punktis 5 osutatud mõisted: “tütarettevõtte, kontori või ükskõik missuguse teise asutuse tehingud” – Sõltumatu tõlgendamine – Tähendus – Riigisisese kohtuniku pädevus

(27. septembri 1968. aasta konventsiooni artikli 5 punkt 5)

[...]

Kohtuasjas 33/78,

mille esemeks on Euroopa Kohtule 3. juuni 1971. aasta protokoll (27. septembri 1968. aasta kohtupädevuse ja tsiviil- ja kaubandusasjades tehtud otsuste täitmise konventsiooni tõlgendamise kohta) alusel Saarbrücken'i Oberlandesgericht'i esitatud taotlus, millega soovitakse saada nimetatud kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Somafer SA, asukoht Uckange (Prantsusmaa),

ja

Saar-Ferngas AG, asukoht Saarbrücken-Schafbrücke (Saksamaa Liitvabariik),

eelotsust mõistete “tütarettevõtte” ja “kontor” 27. septembri 1968. aasta konventsiooni artikli 5 punkti 5 tähenduses tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president H. Kutscher, kodade esimehed J. Mertens de Wilmars ja A. J. Mackenzie Stuart, kohtunikud A. M. Donner, P. Pescatore, M. Sørensen, A. O’Keefe, G. Bosco ja A. Touffait,

kohtujurist: H. Mayras,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

kohtusekretär: A. Van Houtte,

on teinud järgmise

otsuse

[...]

1. 21. veebruari 1978. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse sama aasta 13. märtsil, esitas Saarbrücken'i Oberlandesgericht 3. juuni 1971. aasta protokoll (27. septembri 1968. aasta kohtupädevuse ja tsiviil- ja kaubandusajades tehtud otsuste täitmise konventsiooni tõlgendamise kohta) (EÜT 1972 L 299, lk 32) (edaspidi "konventsioon") alusel kolm eelotsuse küsimust selle konventsiooni artikli 5 punkti 5 tõlgendamise kohta.

Õigusnormi järgi, mida palutakse tõlgendada, võib kostjat, kelle elukoht on ühe lepinguosalise riigi territooriumil, teises liikmesriigis kohtusse kaevata, "5) kui tegemist on vaidlusega, mis käsitleb tütarettevõtte, kontori või ükskõik missuguse muu asutuse tehinguid, ning nende asukoha kohtusse".

2. Esitatud küsimused peavad võimaldama riiklikul kohtul otsustada, kas ta on nimetatud õigusnormi järgi pädev – piiramata tema pädevust konventsiooni teiste sätete alusel – arutama hagi, mille Saksamaa ettevõtte on esitanud Prantsusmaa ettevõtte peale, kelle asukoht on Prantsusmaa territooriumil, kuid kellel on Saksamaa Liitvabariigi territooriumil kontor või kontaktpunkt, mida on tema kirjapaberil nimetatud "Vertretung für Deutschland", hagi, millega taotletakse kulude hüvitamist, mis Saksamaa ettevõtte tegi selleks, et kaitsta temale kuuluvaid gaasitorusid võimalike kahjude eest, mida võivad põhjustada Prantsusmaa ettevõtte poolt lähenduses Saarland'i huvides teostatavad lammutustööd.

Esimene küsimus

3. Esimeses küsimuses tahetakse teada, kas "27. septembri 1968. aasta konventsiooni artikli 5 punktis 5 osutatud pädevus tütarettevõtte, kontori või muu asutuse tehingute osas on määratud:

a) selle riigi õiguse järgi, mille kohtute poole pöördatakse, või

b) kõnesolevate riikide õiguse järgi (vastavalt õigusele, mida kohaldatakse põhikohtuasja suhtes) või

c) sõltumatult, see tähendab 1968. aasta konventsiooni eesmärkide ja süsteemi järgi, samuti üldpõhimõtete järgi, mis tulenevad kõikidest liikmesriikide õiguskordadest (Euroopa Ühenduste Kohtu 14. oktoobri 1976. aasta otsus kohtuasjas 29/76: Eurocontrol (EKL 1977, lk 489–490))?"

4. EMÜ asutamislepingu artikli 220 alusel sõlmitud konventsiooni eesmärk on selle preambuli sõnaselge selgituse järgi viia ellu nimetatud artiklis sätestatud õigusnormid,

mis käsitlevad nende formaalsuste lihtsustamist, mis kehtivad kohtuotsuste vastastikuse tunnustamise ja täitmise puhul, samuti tugevdada ühenduses seal elavate või asuvate isikute õiguslikku kaitset.

Et kaotada õigussuhete ja vaidluste lahendamise tõkked ühendusesisestest tsiviil- ja kaubandussuhetes, on selles muuhulgas eeskirjad, mis võimaldavad määrata kindlaks lepinguosaliste riikide kohtute pädevuse nendes suhetes ning hõlbustavad kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist.

Konventsiooni tuleb seega tõlgendada, võttes arvesse samaaegselt sellele omast süsteemi ja eesmärgi ning selle seost EMÜ asutamislepinguga.

Et konventsioonis kasutatakse tihti tsiviil-, kaubandus- ja menetlusõigusest pärit juriidilisi väljendeid ja mõisteid, millel võib olla erinevates lepinguosalistes riikides erinev tähendus, kerkib küsimus, kas neid väljendeid ja mõisteid tuleb pidada sõltumatuteks ja niisiis ühisteks kõikidele lepinguosalistele riikidele või väljenditeks ja mõisteteks, mis viitavad igal konkreetsel juhul selle kohtuniku, kelle poole esimesena pöördui, konfliktinormide järgi kohaldatava õiguse normidele.

Sellele küsimusele tuleb vastata nii, et tagatakse konventsiooni täielik tõhusus sellega taotletavate eesmärkide saavutamisel.

6. Lauses “vaidlusega, mis käsitleb tütarettevõtte, kontori või ükskõik missuguse muu asutuse tehinguid” kasutatud mõistetel, mis määravad kindlaks artikli 5 punktis 5 osutatud pädevuse, on erinevates lepinguosalistes riikides erinev tähendus, mitte ainult vastavates õigusaktides, vaid ka välismaiste kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist käsitlevate kahepoolsete kokkulepete kohaldamisel.

7. Nende ülesannet konventsiooni raames tuleb hinnata konventsiooni artikli 2 lõikes 1 kirjeldatud pädevuse omistamise üldreegli seisukohast; selle lõike järgi “kaevatakse isikuid, kes elavad mõne lepinguosalise riigi territooriumil, sõltumata nende kodakondsusest selle riigi kohtusse, piiramata käesoleva konventsiooni kohaldamist”.

Kui artiklis 5 on ette nähtud erivolituste omistamine, mille valik sõltub hageja valikust, siis seda mõningatel täpselt kindlaksmääratud juhtudel eriti tiheda seose tõttu vaidluse ja kohtu vahel, kellel võidakse paluda see lahendada, mõnedel hästi määratletud juhtumitel protsessi tõhusaks korraldamiseks.

Võttes arvesse, et pädevusaluste mitmekordistamine ühes ja samas vaidluses ei soodusta õiguskindlust ja kohtuliku kaitset kõikidel territooriumitel, mis moodustavad ühenduse, siis on konventsiooni eesmärgi huvides vältida artiklis 2 kehtestatud pädevuse üldreegli erandite laiemat ja mitmekesisist tõlgendamist.

See on nii seda enam, et liikmesriikide õigusaktides või kahepoolsetes kokkulepetes on samalaadne erand sageli inspireeritud, nagu põhjendatult märgib oma kirjalikes märkustes Ühendkuningriigi valitsus, ideest, mille kohaselt rahvusriik teenib oma kodanike huve, pakkudes neile võimalust vabastada end välismaise kohtu pädevusest, samal ajal kui niisugune kaalutlus on asjakohatu ühenduse alal, sest neid artiklis 5

sätetatud erandeid artikliga 2 kehtetatud pädevuse üldreeglit, peab püüdma põhjendada eranditult hea õigusemõistmise huviga.

8. Artikli 5 punktiga 5 hagejale antud õiguse ulatus ja piirid peavad olema kindlaks määratud konkreetsete teguritega, mis kas suhtes emaaettevõtte ja tema tütarettvõtete, kontorite või muude asutuste vahel või suhetes mõne tütarettvõtte, kontori või asutuse ja kolmandate isikute vahel toovad ilmsiks eriseose, mis põhjendab kõrvalekaldumist artiklist 2, mis kujutab endast nimetatud hagejale jäetud valikut.

Definitsiooni järgi on tegemist teguritega, mis puudutavad kahte erinevates lepinguosalistes riikides asuvat asutust, kuid mida tuleb sellele vaatamata hinnata ühtemoodi, ükskõik, kas neid vaadelda emaaettevõtte seisukohast või allasutuse (allasutuste) seisukohast, mille see emaaettevõtte lõi teistes liikmesriikides, või ka kolmandate isikute seisukohast, kellega nende allasutuste kaudu tekkisid õiguslikud suhted.

Selles olukorras on õiguskindluse, samuti poolte võrdsete õiguste ja kohustuste tagamise vajaduse tõttu tarvis, mis puudutab õigust kalduda kõrvale artiklis 2 sätestatud pädevuse üldreeglit, tõlgendada konventsiooni artikli 5 punktis 5 osutatud ja käesoleva eelotsusetaotluse esemeks olevaid mõisteid sõltumatult ja niisiis kõikides lepinguosalistes riikides ühiselt.

Teine ja kolmas küsimus

9. Juhul, kui osutatud väljendit tuleb tõlgendada sõltumatult, tahetakse teises küsimuses teada, missuguseid tõlgendamiskriteeriumeid tuleb kohaldada otsustamisvabaduse (muuhulgas äritehingute sõlmimise) ja materiaalse varustuse hulga osas.

Kolmandas küsimuses tahetakse teada, kas osutatud mõiste tõlgendamisel on tarvis võtta arvesse,

“nagu näeb näiteks ette Saksa õigus (vt Zivilprozeßordnung'i artiklit 21, Baumbach, 36. väljaanne, märkus 2 A[;] Stein-Jonas, 19. väljaanne, II märkus 2; Kölni Oberlandesgericht'i NJW 73, 1834, Breslau Oberlandesgericht'i HRR 39, nr 111), mõningaid põhimõtteid selle isiku tsiviilvastutuse valdkonnas, kes teatud arvu väliste aktidega, s.t aktidega, mis tema suhtes kehtestab ükskõik missugune kolmas heauskne isik, pani uskuma, et tal on tütarettvõtte või kontor, sellise tagajärjega, et isikut, kes sellise mulje jätab, tuleb lugeda niisugust tütarettvõtet või kontorit pidanuks”?

10. Nendele kahele küsimusele tuleb vastata koos.

11. Võttes arvesse, et osutatud mõisted annavad võimaluse kalduda kõrvale konventsiooni artiklis 2 sätestatud pädevuse üldpõhimõttest, peab nende tõlgendamine võimaldama tuvastada raskusteta eriseose, mis niisugust kõrvalekaldumist õigustab.

See eriseos puudutab eelkõige materiaalseid märke, mis võimaldavad kergesti tunnistada tütarettvõtte, kontori või asutuse olemasolu, ning teiseks seost kohaliku üksuse ja teises lepinguosalistes riigis asuva emaaettevõtte vastu suunatud vaidluse eseme vahel.

Mis puudutab esimest punkti, siis tütarettevõtte, kontori või ükskõik missuguse muu asutuse mõiste eeldab tehingutekeskust, mis tegutseb ümbruse suhtes kestvalt kui emaettevõtte allasutus, millel on juhtkond ja mis on materiaalselt varustatud nii, et võib pidada äriläbirääkimisi kolmandate isikutega, nii et viimased teavad küll, et tekib õiguslik seos emaettevõttega, mille asukoht on välismaal, kuid nad ei pea pöörduma otse selle poole ning võivad sõlmida äritehinguid tehingukeskuses, mis on selle allasutus.

13. Mis puudutab teist punkti, siis lisaks on vaja, et vaidlusese käsitleks tütarettevõtte, kontori või ükskõik missuguse muu asutuse tehinguid.

See tehingute mõiste hõlmab esiteks vaidlusi, mis käsitlevad lepinguosaliste või mittelepinguosaliste kontori, tütarettevõtte või asutuse enda otsese haldamisega seotud õigusi ja kohustusi, näiteks nende üksuste hoone rentimisega või koha peal personali värbamisega seotud vaidlusi.

Teiseks hõlmab see vaidlusi, mis käsitlevad eespool kirjeldatud tehingukeskuse poolt emaettevõtte nimel võetud kohustusi, mis tuleb täita lepinguosalises riigis, kus see tehingukeskus asub, samuti vaidlusi mittelepinguliste kohustuste üle, mis on saanud alguse tegevuses, mille tütarettevõtte, kontor või ükskõik missugune muu asutus eespool määratud tähenduses, võttis enda peale kohas, kus ta asub, emaettevõtte huvides.

Märkide leidmine, mis võimaldavad tuvastada tõelise tehingukeskuse olemasolu ja määrata vaidlusalune õiguslik suhe kindlaks "tehingute" mõiste seisukohast, mida on tõlgendatud eespool, on igal konkreetsel juhul selle kohtu ülesanne, kelle poole pööruti.

14. Eespool toodud kaalutlused annavad spetsiifilise vastuse kolmandale küsimusele, mis on ülearune.

Kohtukulud

15. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Ühendkuningriigi valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kohtukulusid ei hüvitata.

Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus liikmesriigi kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus.

EUROOPA KOHUS,

vastates Saarbrücken'i Oberlandesgericht'i 21. veebruari 1978. aasta määrusega esitatud eelotsuse küsimustele, otsustab:

1) õiguskindluse, samuti poolte võrdsete õiguste ja kohustuste tagamise vajaduse tõttu on tarvis, mis puudutab õigust kalduda kõrvale artiklis 2 sätestatud pädevuse üldreeglist, tõlgendada konventsiooni artikli 5 punktis 5 osutatud ja käesoleva

eelotsusetaotluse esemeks olevaid mõisteid sõltumatult ja niisiis kõikides lepinguosalistes riikides ühiselt;

2) tütarettevõtte, kontori või ükskõik missuguse muu asutuse mõiste eeldab tehingukeskust, mis tegutseb ümbruse suhtes kestvalt kui emaettevõtte allasutus, millel on juhtkond ja mis on materiaalselt varustatud nii, et võib pidada äriläbirääkimisi kolmandate isikutega, nii et viimased teavad küll, et tekib õiguslik seos emaettevõttega, mille asukoht on välismaal, kuid nad ei pea pöörduma otse selle poole ning võivad sõlmida äritehinguid tehingukeskuses, mis on selle allasutus;

3) “tehingute” mõiste hõlmab:

- vaidlusi, mis käsitlevad lepinguosaliste või mittelepinguosaliste kontori, tütarettevõtte või asutuse enda otsese haldamisega seotud õigusi ja kohustusi, näiteks nende üksuste hoone rentimisega või koha peal personali värbamisega seotud vaidlusi;

- vaidlusi, mis käsitlevad eespool kirjeldatud tehingukeskuse poolt emaettevõtte nimel võetud kohustusi, mis tuleb täita lepinguosalistes riigis, kus see tehingukeskus asub, samuti vaidlusi mittelepingulistele kohustuste üle, mis on saanud alguse tegevuses, mille tütarettevõtte, kontor või ükskõik missugune muu asutus eespool määratud tähenduses, võttis enda peale kohas, kus ta asub, emaettevõtte huvides;

4) märkide leidmine, mis võimaldavad tuvastada tõelise tehingukeskuse olemasolu ja määrata vaidlusalune õiguslik suhe kindlaks “tehingute” mõiste seisukohast, mida on tõlgendatud eespool, on igal konkreetsel juhul selle kohtu ülesanne, kelle poole pöörduti.

Kutscher Mertens de Wilmars Mackenzie Stuart Donner Pescatore

Sørensen

O’Keeffe

Bosco

Touffait

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 22. novembril 1978. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

A. Van Houtte

H. Kutscher